

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sefer Ḥaye adam

Danzig, Abraham ben Jehiel Michal

מהרבא, גיצנאד

Frankurt a.M., 620 = 1860

המדקה.

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10937

ה ק ד מ ה י

אמר המלך והמחבר לכבוד התורה מדבר העצמה מכל כמדבר ולומדיה כחרש הנשבר
ונוטתיה כאנשים ולומדים כמדובר אולי תחזור להתגבר וקטנס ועד גדלם יתחבר לידע דינים
כתבר כוונה עלינו מפסוק שחור ושועת ואז"ל שחור זה הלימוד שאם שנית אפשר שיתקיים הרי
שעיקר לימוד התורה הוא כדי לידע דיניה בפרטיהן ודקדוקיהן ואז"ל גדול הלימוד שמביא לידי
מעשה וכתב תוס' דר"ל שאם בא לימלך אם ילמד תחלה או לעשות אומרים לו שילמוד תחלה שאין
ע"ה חסיד ובי"ד סי' רמ"ז כ' הש"ך ס"ק ה' שכלימוד גפ"ת אינם יולאים ידי לימוד כי עיקר הלימוד
הוא הלכות פסוקות ולזה טרחו ויגעו הראשונים בכל דור וחברו ספרים כ"ח וא' ואני הגבר ראיתי
את התלמה אשר מולאתו כי הגם שרצונו בעלי הש"ע ערבו לפניו שלחן ערוך בכל המועמים דיני
התורה בכלליהם ופרטיהם מ"מ אין לנו פה לאכול ולהנות מהם כיודע שרנן ישראל הבי' עיקר
חיבתו הוא הבי' שעל העור וכן עיקר חיבור של רמ"א הוא הד"מ ושם ביארו דבריהם ומקור החיים
שהם מוצעים ומפר הש"ע אינו אלא כסימנים לחזור בו בקיטר לאחר שלמד הדין בטור ובי' וכמו
שביאר מחותני הגאון ר' אליהו דבריו בניאוריו ומעולם לא עלה ע"ד הבי' ורמ"א לפסוק הלכה
למעשה מן הש"ע כמש"כ הבי"ח בתשי' סימן פ' ואשר פוסקים ח"ל המורים מן הש"ע מורים שלא
כהלכה כי לא ידעו שיש וכו' וברדים טעמים מלבם עכ"ל ולזאת בימי אליהו רבא (שהי' בזמן רמ"א)
עשה חיבתו על הלבוש שנימו קבש למודם בספר הלבוש שהוא מנאר טעם של כל דין ודין וכן עשו
הט"ז והמ"ח ביאורים לש"ע כדי שלא יהי' כספר החומס והסיפור עוד דינים הרבה שנתחדשו עד
ימיהם והרבה ספיקות אשר נולדו וכו' הי' מספיק למורם שהיו עוסקים תמיד בתורה אם מחמת
גדל חסידותם ואם מחמת שהפרכסה לא הי' קשה כ"כ כמו בזמנינו ועל כולם שהסתפקו א"ע בלחם
ומים כדי ללמוד תורה. ולא וראה מה שכתב העור בא"ח סי' ש"א ח"ל אם באתי לכתוב הל' שנת
תרבה עלי המלאכה וכו' וגם ל"ט מלאכות ותולדותיהם יודעים וא"ל להאריך בהם וכו' ע"כ לא
אכתוב אלא דברים הנריכין עכ"ל ע"ז ידעו כל הלבוש כי איך נהפך הדבר בזמנינו שאחד מאלף
היודע פרטי ל"ט מלאכות ותולדותיהם דאורייתא ודברנן (זולת המופלגים והם מעטים מאוד) ומי
האיש הנקי בדיני ברטת בפרטן ואפילו בדיני תפלה וכו' ש' בהל' ערויין וחזוין אחד מאלף שילמוד
אותם וכ"ש הדינים הנכתבים בחלק י"ד כמעט אין א' הלימוד אותם אף שהם חובת הטף כיצד
מולחין הגבר וכדורים וריבית וע"ז וי"ג וכהו ומעונן ולא ילבש וכו' וכ"ש הדינים שכן אדם לחבירו
ואיסור יחוד וכו' המפורים בח"מ וא"ע וכמעט שהכל הוא רק כמנהג אבותיהם וכתקיים בט קרא
ותהי יראתם אחתי מלאת אנשים מלומדה וגם כתקיים בט השנש כדכתיב לכן הגני מפליא וכו'
ואזדה חכמת חכמו כי אכתבו עניי הלחן אין לנו מוח להעמיק ולהבין בדברי העור והבי' ואפילו
להבין דברי הט"ז וכ"ש המ"א אם אינו מעיין היטיב בב"ו ואפילו ללמוד ספרי הלבוש שהוא מתוק
לחך אין בט כח מחמת גדל האריות וח"ל לא במרד ובמעל אלא אגבר עלינו צע"ה עול הפרנסה
להביא טרף כפשיט ועניות לא הגיחה מדה טובה עד שהגבר בן י"ז י"ח ענה משליך ד"ת אחרי גיו
זה מתוך הדחק והה רווחה ונין כך וכך כפשיט יבישה מלידע דיני התורה ומה כדבר
וכלטק ולמה כעשה שקר כפשיט למר שאנו יודעים דיני הש"ע ולמה חקלקל הנייר לפרט
דברים המקולקלים שראיתי ושמעתי מאותן שמחזיקים עלמם כידעיים ואף שנשעריהם למדו גפ"ת
או אף קלת מש"ע כבר אמרו אם תעזובי וכו' ובאשר קרה גם לי שידעתי שהייתי בקי מאוד בחוב
חלקי ב' הש"ע עם המקור ואפ"ה כשהלכתי לפעמים אחי דין שכתתי מקומו כי החולשה צע"ה
גברה עלי ועל טרדת הפרנסה ולזאת לקחתי מוסר ואמרתי הגה ימי הזקנה באים אשר לא אוכל
עד ללאת ולבוא במלחמותה של תורה להוליא הדינים ומקור החיים ושד הכי כאשר חזקן לפני
אחיה דין וכו' אז אקח מועד לשפוט משמים עפ"י עיני בדברי ראשונים וכן יקרני ח"י כמוהם ומשיטת
שמשתיקק אני לתקנת יולאי חלתי אולי אוכה שיכנסו דברי בלבם ואשר ב"ב החפילים ללמוד דיני
התורה אך השער כשל בפניהם.

הקדמה

ואמרתיו אכי בלבי א' מהדברים שהתורה נקנית בהם לעשות כללים כאמורם ז"ל למה נקרא
שום סופרים וכו' ואקח קסת הסופר ועשיתי לי בכל דין ודין כללים וקבלתי כל הדינים המספורים
וכתים זה בכה וזה בכה ועשיתי להם כלל א' וכתבתי כל דין ודין בין המספור בש"ע או בדברי
הע"ז והמ"א וח"ר כי הוא ס' ככבד מחמת שהי' לפניו כל ספרי הראשונים וגם כ"י הרבה (רק שיש
בו ע"ס הרבה מאוד אין מספר) ועוד למאות דינים שאלו לפני ובעני ביתי או מואחרים או שראיתי
אזיה מועשה ונתתי אל לבי האידך יהי' הדין בזה ומשלם לא סמכתי לפסוק שם דין אפי' קל שבקלות
מספרה בלתי ראוי גמורה מש"ס או ספסקים ראשונים וק"ו ממה שכתב הר"ן בסוף פ' הישן שאינו
חולה לסמוך על סברתו בלתי ראוי כ"ס אכתבו אזני הקיר וכמה חיזושי דינים אשר זכיתי למטא
בספרי ראשונים שלא נדפסו בימיהם או שלא היו בידם וכתבתי כל דין ודין בטעמו אם הוא מה"ס
מואזה פסוק ואם הוא דרבנן מואזה טעם ואם הוא מילי דחסידות או מנהג ובמקום שכ' הש"ע י"א
ו"יא אם הוא דבר תורה כתבתי כדעת המומחיר ובדברנן לקבלה צלת מוקמות דקיי"ל אפי' בדברנן
לחומרא והכל עפ"י כללי הספסקים בענין הראות או"ה ועפ"י רוב כל דין ודין שלמדתי הייתי רואה
בעלמי כאלו עומד השאל לפני ושאינו מוכרח להשיב לו הלכה למועשה ואם הוא מחלוקת בין
האחרונים לא כתתי עד מוקם שירי ונגעת להביא ראיות בזהות מש"ס ופסקים ראשונים לדעת א'
ולתתן כל הקו' שהקשה השני ואם לא השיגה ידו אזי גם בזה הלכתי עפ"י כללי הספסקים ואין ספק
שימלאו בחיבורי הרבה מאוד חיזושי דינים שאינם מואחרים כלל בש"ע ובש"א כליו רק מה שמלאתי
בראיות גמורות מש"ס ופסקים ראשונים ולא הלכתי בדרך פלפול לתתן קו' בחריפת כ"א עפ"י קו'
האמת וכתבתי מה שחדשתי בלשון וכו' כדי שידעו שלא מלאתי בהדיא והרובה לחלק יחלוק ועשיתי
לו ליון באזהרות עפ"י א"ב למטא המוקם מולא וכאשר יראה המעיין כי כתבתי הכל כמלמד אומן
המלמד עם ילדים רבים שרריך להשיב להם קודם שילמוד עמהם כל המלשעות והקדמות השייכים
לאותו ענין ואז בקל יבין הנער ויחקקו הדברים בלבו כן עשיתי בחיבור הזה כאשר יראה
הרואה כי נער בן ט"ו שנים שיכול ללמוד קלה יכול ללמוד מחיבור הזה אפילו בלא מלמד וכ"ס
כשיהי' לו מלמד אזי באין ספק שזמון קלר כאשר יתמיד לחזר יהי' בקי בכל החלק א"ח וברוב
חלק הי"ד שמוי שילמוד בש"ע עם האחרונים ילמדך לזה כמה שנים וכ"ס חיזושי דינים אשר לא
כתבארו כלל בש"ע ואחרונים ואקוה לה' שכל מי שיראה ויעיין בחיבור זה בעין יפה יעשה לו לחיד
ויאמר לי הוא עד שיקבע לימודו בחיבור הזה כי הסדר הנכון והלשון קל להבין יתנו חן בעיני כל
רואי ובדינים המפורים כע"ד וע"ת ומוקפה יראה הרואה שהי' סייפתא דשמיא בזה שער בן ט"ו
שנים יוכל להיות בקי בהם כמופלגי תורה וכו' ודאי מי שידיו רב לו ללמוד מקור הדין מש"ס ופסקים
והטור וכו' והש"ע עם האחרונים ודאי אסור לו לסמוך עלי ואני מזהיר ע"ז מאוד כי מה אני יחוש
חלש אך מי שאינו בר הכי טוב לו יותר לסמוך עלי משיסמוך על מה שמדמה דעתו כי אני כתבתי
עפ"י רוב אחר יגיעה ודקדוק גדול בגמ' ובנ"י וספרי ראשונים להבין דברי הש"ע על טורים וגם זה
כתבתי שיראה מוקדם בלוח הטעות ובנשמות אדם כי לפעמים נפל טעות בדפוס ותקלתי בשני
מוקמות אלו וידעתי כי גם למופלגי תורה יגיע תועלת גדול מחיבור זה מחיזושי דינים המואחרים
בזה ויהי' לו לתועלת להקל עליו העיון ומכ"ס שימלא הקדמות אמותיות לאותו ענין שהוא ענין ואף
אם יחלוק עלי כך הוא דרכה של תורה ואף שידעתי ערכי השפל וכו' ודאי ימלא טעות לא טוב אכבי
מכל המוצגים ובעזר העליון יהיה הטעות מעט מעט וידון אותי לזכות רק שידקדק היטיב
בדברי אולי הוא בטעות ומוקמים אחטובן מה שכ' הר"ן בפסחים שהרי"ף השמיט דיני עכבר לפי
שאינם מטיין וכ"כ הרבה פעמים בש"ע ומכ"ס מלשון העור שהנחתי ולכן השמטתי כל דינים שאינם
מוטים כגון דיני כירה וכו' וגדיל וברחא וכן מה שכל אדם אינו מורה לעלמו אלא עפ"י שאלת
חכם כסוי תס"ז וכן ב"ד דיני טהפית וכו' ותערוכות וכו' הגהג לעשות ש"ח באלו הדינים לא
כתבתי הדינים בח"א רק מה שחנכי ה' כתבתי בחיבור כ"א החיזושים וגם בהם סדרתי אותם
בסדר כסין מאוד והם קיטרוין לענים בש"ת ודינים השכיחים בעניינים אלו אשר הרבה מהם הלגתי
להגאון בעל בית מאיר ולרבנים מופלגים דקהלתינו ואדו לי בכונה וכמה דינים ושער הקטע ב"ד
הוא מפורד על סו' ק"י והוא בסידור כסין מאוד עד שג' וד' שעת יכול לחזר כל הסיון עם כל
הדינים שיכול ליטול מאותם דינים והכל בראיות מש"ס ופסקים ראשונים ואחרונים וחלק כ"א
ידעתי בע"ה שגמלאו בו כמה חיזושים ומימרות מירושלמי שנארתיו אותם יפה עפ"י מה שזכתי ה'

למטא בספרי ראשונים אשר יוגעתי בהם ומלאתי והיו כעלמים מעיני הב"י והאחרונים שלא היו בידם אותן הספרים ואנחנו זכינו להם והכל רק מה שנגע לדינא וגם דברי המ"א במקום שהם סתומים בארתים ופה מלבד מה שזכיתי לתרן בדברי הראשונים ממה שהשיגו עליהם ראשונים ואחרונים וכתבתי הכל באר היטיב כדאיתא בס"ח סי' תתקס"ד ח"ל בזהמ"ו שאין חכמה יתירה לריך לפרש הכל כדי שלא יהי' יגע לחשוב וינטל מד"ת וכו' (וקראתי החלק שבו הדינים חיי אדם ע"ש הפסוק כי לא וכו' יחי' האדם כי על כל מולא וכו' והיינו החלק המטה השייך לאיתו דבר כדאיתא בתוספתא אסור להטות צעה"ז עד שיתירו לו המטות ע"ש כי לנו אומה ישראלית אין לנו שום דבר שאין בו חלק לה' כידוע ועוד ע"ש הפסוק אשר יעשה אותם האדם וחי בהם וחלק ב' שבו בארתי דברי ויש בו חידושי תורה קראתי נשמת אדם ע"ש הפסוק ונשמת וכו' תנינא ועוד כי בתיבות אלו חיי אדם מרומם שם אמו מורתי ז"ל ושם הכיטי של אה"מ ז"ל ושמו ושם עירי כמו שכ' הרוקח שלריך לרמו שמו בספרו ולא הזכרתי שם המוצר לא מחמת ענה אלא עפ"י מה שכ' בס"ח שמוכין לו צעה"ב) ואין מן הראוי להסתכל במוצר הספר אלא במה שכתב בו כי מן התולעת קטן וזלאים נגדו המשימון החלזון וזלא תכלת הלנע המוצר והיוקר וכאז"ל חל תסתכל וכו' ואני לא חזרתי ס' זה לעשות מומנו קרדוס כידוע מוגדל הולאות הדפוס והלאי שיהי' ביאה כיניאה וגם לא לקטת שם אחר שאיננו מוכיר שמו רק אולי יזכה ואהי' ממוכי הרבים ויקיים בי אטרה באהלך עלומים ואחה קורא משכיל אם תשים לבך לדעת אותי ושלא לקטער תמונא בעור טרי כמה מרגליות טובות ואם תוכל להשיג עלי או להודיעני מקום שעייתי עשה עמי חסד והודיעני ואעשה כתר לראשי ואם אוכל ליישב דברי מה טוב ואם לאו חי אנכי שאתבסם על שורך ואודה על האמת וכפה מלא אכתוב טעיתי ואם לאו בר הכי אתה ותלמידי דיבה להתכבד בקלנו בדברי רוח דע באמת כי התורה תצבע עלבוכי כי תמוע טוב מנעליו אשר דברי יהיה להם לתועלת ומכלל מונע רבים מלעשות מזה ויפה שתיקוהך וחסוס פוך מלדבר כי נכפשך תדבר ומה אחרך להלמדך נפשי כי אף ברוב דברים לא אהדל הפשע מהמקנאים ומהמתגאים לאמר לו לבדו כתבה התורה למורשה ובאמת עדיין לא ראיתי מי שזילא דיבה ח"ו ואדרבה כל יודעי ומכירי המופלגים מופלגים שנת הספר ומעשהו כראוי ליראי ה' ולחושבי שמו ויש מהם שמודיעים לרבים שמהם לקטע לימוד בזה ופשיטא לחך הגערים ודי בזה למי שזולה לדון לכף זכות והדן אותי לזכות יודו משמים לזכות.

ודנה היה בדעתי שלא ליקח שום השכמה כי אין רטני בשם אופן להפליג אותי אחר שידעתי שאין בי דבר להפליג אותי אך אחר שיעקר חיטורי הוא לבערים ובעלי בתים וידעתי כי אלו יתנו עיניהם בראשונה על הסכמות לכן לקחתי הסכמות רק מעמייתי וריעי דקהלתינו אשר יחדיו המתקני סוד זלת הגאון אב"ד דק"ק גריסק מידי עברו פה נתכבדתי ע"י מר אחיו המאשה"ג והגאון דק"ק פינסק גם עמו המתקני סוד וגם אלו אין רטני להדפיס בלשונם רק ח"י כי אין רטני שיסופו עלי כאשר כבר הזהרתי ע"ז. אחלה ברוב רחמיך הסר מלבי דעות נכבזות לפיכך יראתך גלה בעיני ראית ישמחו חבורי ילמדו את לקחי במתיקות מדברי ירוון כל לימוד נכחת אדני ברוב רחמיך הרני מתורתך דינים כפלאים טה ישועתך גלה טובך לעבדך כל הימים אטרה באהלך עלומים. (אף כי הרבנים הנזכרים האריכו בלשונם לפרסם גדל תועלת הספר הזה הרב המוצר בעשותתו הגדולה השמיט מדבריהם כל שנת והלל ולא העתק רק תכלית המוכון וחתימת ידם וגם אלה הם היום למותר באשר חיטרו זה כבר פשט ועבר בכל בתי העברים).

הקדמה אחרונה להרב המחבר

אמר המוצר בזה הקדמ לה' אבך לאלהי מרום, כי כל תמונתו עלי, אודה בכל לב ואכבדה שמו לעולם, כי גבר חסדו עלי וקרנני לעבודתו עבודת הקודש ונתן לי חלק כעמה מן הים בתורתו הקדושה והטהורה. מה אני ומה חיי אשר עשה עמי החסד הגדול הזה ועוד גבר חסדו עלי כי הניאני עד הלום לעשות לי שם פשם הגדולים לחבר חבורים ללמד דעת לעם קדש אשר כל איש משתוקק ללמוד בתוכו, וכבר נתקבלו ונחפשו חטריי חיי אדם על א"ח וחכמת אדם על י"ד בכל גבול ישראל ויותר מזה אשר זכני בחיי שהתעוררו כמה מדפיסים לחזור ולהדפיס חבורי ידעתי כי אין בי לא חכמה ולא תבונה ולא כשרון ועשה כ"א בחסדו הגדול אשר חנן אותי

הקדמה
מספרים
דברי
רק שיש
שראיתי
שקבלת
אין שאינו
למטא
חמה"ת
ע"י י"א
בדרכי
י רוחה
קת בין
דעת א'
אין ספק
שמלאתי
גפ"י קו
ועשיתי
וד אומן
השיכים
יראה
וד וכ"ש
ח וברוב
אשר לא
לו לחך
יני כל
כן ט"ז
ססקים
כי יחש
כתבתי
וגם זה
י בשני
וטארים
קש ואף
ב אנכי
היטיב
בר לפי
שאנס
י אלת
בים לא
י אותם
הלעתי
ע ב"ד
עם כל
ולק כ"א
זכני ה'